

Може ли дејтонска БиХ преживети још четири године?

Пише: Слободан Дурмановић
уторак, 21 септембар 2010 07:53

Када после 3.октобра страначка звона огласе победнике и поражене на шестим општим изборима у постдејтонској БиХ – у постизборној колотечини, неће бити много досадно ни једнима, ни другима.

Прогнозе говоре да ни у РС, ни у ФБиХ, а самим тим ни на нивоу БиХ, нико неће имати комотну већину да сам на својим страначким плећима носи бреме одговорности за судбину свог народа, а за могуће уставне промене – на којима ће почети, односно наставити да се ради одмах после избора – биће готово неизводљиво пронаћи двотрећинску већину у Парламентраној скупштини БиХ. Баш као и у последње четири године. Но, за разлику од мандата на заласку, нове или старе власти у наредне четири године биће под сталним пресингом. То неће можда бити тако снажно као, рецимо, у време Карла Билта и Џејмса Стајнберга, али се тај процес неће прекидати ни у оним ретким тренуцима за које било која од три стране у БиХ помисли да представљају време за предах.

Република Српска – испит политичког јединства пред нова искушења

Ипак, ако ико у Бриселу и у Вашингтону мисли да ће након ових избора моћи лакше да “сломи” власти РС и да пренесу макар неки мањи комад надлежности на ниво БиХ – у тешкој је заблуди. Јер, штап више није тако дугачак, шаргарепа на коју би се Бањалука “упецала” готово да се и не види, а ни власти у Београду – компромитоване у очима већине Срба у РС – неће моћи пресудно утицати на своје “тврдоглаве” сународнике, тим пре што из водећих српских странака у овој предизборној кампањи јасно поручују да нису спремни да, зарад нејасне “европске перспективе” БиХ, жртвују најкрупније народне интересе. Но, то веома добро знају и у Бриселу и у Вашингтону, па, барем за почетак, крупне уступке неће ни тражити: промена тактике могла се наслутити још пре неколико месеци, а дотадашње бриселско-вашингтонске промашаје можда је најсликовитије објаснио Данијел Сервер речима да су САД и ЕУ “у Бутмиру тражили исувише много” [\[1\]](#). Па, ипак, ни Сервер не нуди решења којима ће се тражити мање: нити САД и ЕУ још увек имају јединствен став о томе шта радити у и са БиХ, нити је

Може ли дејтонска БиХ преживети још четири године?

Пише: Слободан Дурмановић
уторак, 21 септембар 2010 07:53

могуће “хитно донети нови Устав БиХ и превазићи поделе у образовном систему”

[\[2\]](#)

, како Сервер сада предлаже администрацији у Вашингтону.

Но, ови предлози упућују на неке од праваца којима ће се кретати линија политичких притисака из Брисела и Вашингтона – првенствено на вође у РС – зарад декларативног циља успостављања „функционалних институција“ у БиХ.

Ти правци су познати од раније. Тако је пре нешто више од четири године у пропалом тзв. априлском пакету уставних промена било предвиђено јачање Савета министара БиХ, малтене као централне – уместо савезне владе, и то појачане са министарствима за пољопривреду и за науку и технологију. Од таквих захтева није се до данас одустало и неће се ни одустати.

Питање је, међутим, да ли ће српски политичари након избора бити спремни да пруже отпор таквим централистичким идејама, које су тада сви прихватили, и то без значајнијег отпора. Тада их је „спасао“ Харис Силајџић одбацујући поменути пакет, а у протекле четири године из Брисела и Вашингтона увек су тражили много више него тада, па тако ни водећем српском политичару Милораду Додик, а ни осталима, у протекле четири године није било исувише тешко да такве „поклоне“ одбију. Одбијању је, наравно, битно допринела дипломатска подршка Русије властима РС, која се, је ли, није тако јасно видела четири године раније.

Данас на српској сцени имамо мање-више исте актере као тада, истина са неким битним разликама. Од тадашњег водећег опозиционог политичара који је (не)вољно прихватио готово сваки потез власти у правцу преноса надлежности са РС на ниво БиХ, Додик је у протекле четири године израстао у премијера који је вешто успео да сачува кључне надлежности РС, што сопственом, углавном солидном тактиком, што захваљујући тактичким грешкама супарника у Сарајеву. Од тадашњег владајућег СДС-а приврженог „евроатлантским интеграцијама“ БиХ, у којем је Драгану Чавићу заменик био Младен Босић, у протекле четири године постала је снажна опозициона странка која оштро напада сваки „сумњив“ покушај власти. То је, нарочито, било видљиво када је Додик са Сулејманом Тихићем и Драганом Човићем потписао „Прудски споразум“ са доста чудним ставом о преуређењу БиХ на четири територијалне јединице. Једино је, након ове четири године, ослабио рејтинг ПДП-а кога је и тада водио Младен Иванић, баш као и сада. Сви остали, као што су Чавић, радикали, социјалисти и нека нова имена, данас једино могу да се надају улози језичка на ваги, односно привеска СНСД-а или СДС-а, уколико им изборни резултати не распрше и такве наде.

Дакле, за будуће изазове и искушења која чекају РС одмах иза изборне кривине биће кључан однос две најјаче партије, Додиковог СНСД-а и опозиционог СДС-а. Додикове шансе у трци за председника РС у односу на СДС-овог Огњена Тадића знатно су веће, тако да би Тадићева победа представљала изненађење, док би се сваки пораз са разликом испод десетак одсто могао сматрати и Тадићевим успехом, имајући у виду да Додик и даље има снажан утицај на своје сународнике, иако је тај утицај начет неким неиспуњеним обећањима и промашајима на унутрашњем плану у протекле четири године. Но, чак и у варијанти да Тадић неким чудом победи Додика, сарадња СДС-а са Додиком биће неизбежна, пошто ће СНСД имати више шанси за формирање Владе РС него СДС. СНСД ће освојити више мандата, а до сада је имао већи и значајнији коалициони потенцијал од СДС-а, што ће се показати веома битним уколико Додикова партија не успе да понови успех са прошлих избора и приближи се на корак од магичних 50 одсто гласова. А то ће јој сада тешко поћи за руком.

У таквом односу снага, избор члана Председништва БиХ у Републици Српској остаће мање битан и у самој завршници. Трка између Небојше Радмановића и Младена Иванића биће знатно неизвеснија од трке између Додика и Тадића, али исход – ма какав био – неће пресудно утицати на политику коју остали изабрани српски политички представници буду водили у Народној скупштини РС и Парламентарној скупштини БиХ. У овој другој скупштини ће се тешко наћи и један представник Иванићевог ПДП-а, а његове одлуке биће строго контролисане од стране СДС-а као далеко снажнијег коалиционог партнера. Као што, уосталом, ни Радмановић своје одлуке неће моћи да доноси без јасног става врха странке на чијем је челу Додик.

Српски кључ у односима СНСД – СДС

Шта ће бити кључно у односу СНСД-СДС? Најважнији тест српског политичког јединства, које би требало да се темељи на „црвеној линији“ иза које стоје и једни и други и трећи који ће бити у убедљивој мањини, биће у оним наоко ситним детаљима у променама које буду захтевали Брисел и Вашингтон, уз гуркање из Анкаре и уз реторичку еквидистанцу према БиХ у Београду. Упркос уверењу да им се једини политички спонзор налази у Москви, и власт и опозиција у РС мораће најпре, хтели то или не, понудити јединствен и правовремен политички одговор на питања која им се буду постављала, а да он не буде идентичан ономе из „априлског пакета“ пре четири и по године.

Може ли дејтонска БиХ преживети још четири године?

Пише: Слободан Дурмановић
уторак, 21 септембар 2010 07:53

Најсвежији пример који указује да је то могуће јесте чин усвајања Закона о статусу државне имовине која се налази на територији РС и под забраном је располагања. Према овом закону, који су јединствено усвојили власт и опозиција, поменути имовина је (п)остала власништво РС, а може бити уступљена институцијама БиХ зарад њиховог функционисања [3]. Истина, овај територијално-функционални принцип наишао је на негодовање представника ЕУ и САД [4], али га је, као конструктиван, подржао амбасадор Русије у БиХ [5].

Има, дакако, и негативних примера који указују да власт и опозиција не могу постићи правремен договор ни онда када је то суштинска потреба РС. Последњи такав пример представља одсуство политичког јединства о подршци или одбијању Закона о попису становништва у БиХ [6]. Пример је утолико више алармантан јер је неизвесно хоће ли уопште бити могуће спровести и Закон о попису становништва у РС, након што су га Бошњаци оспорили, а тај закон доспео пред Уставни суд РС [7].

Дакле, конструктиван одговор Бањалуке на изазове који се пред РС постављају – који би у највећој могућој мери уважавао народне интересе – сразмерно је пропорционалан мери у којој и власт и опозиција третирају БиХ као (кон)федералну државу. То би, рецимо, могло да значи да ни нека решења из „априлског пакета“ нису неприхватљива, уколико се темеље на принципима иза којих декларативно стоје и СНСД и СДС. Сасвим конкретно, успостављање нових министарстава на нивоу БиХ не мора бити супротно интересима РС уколико је подела надлежности, а не пренос, јасно озакоњена тако да се оно што је „позајмљено“ на нивоу БиХ увек може вратити ентитетима њиховом сопственом вољом, уколико процене да су им интереси нарушени.

Подсећања ради, сваки досадашњи пренос надлежности учињен двотрећинском вољом српских посланика, представљао је, заправо, чисту предају надлежности, тако да оно што су ти посланици својевољно предали, РС неће моћи да врати без двотрећинске подршке Бошњака и Хрвата у Парламентарној скупштини БиХ. Пристанак на наставак такве политике, без обзира о каквим је „ситницама“ реч, значио би одрицање водећих партија од сопствених политичких платформи. И обрнуто. Сваки озакоњен договор о успостављању институција БиХ са чистом рачуницом да оно што је унесено у заједничке институције може аутоматски да се врати ако се покаже да је у тој рачуници власник имао више штете него користи – представљао би искрену и сасвим довољну потврду залагања за (кон)федералну БиХ.

Може ли дејтонска БиХ преживети још четири године?

Пише: Слободан Дурмановић
уторак, 21 септембар 2010 07:53

У тако јасно постављеној ситуацији, било би беспредметно разматрати и оно о чему се иза завесе помало говори, а најинтересантније је, свакако, нагађање да би СНСД и СДС – ако једнима или другима зафали у сопственом блоку мандата за формирање владе – могли заједно формирати владу националног спаса или неку томе сличну. При томе се олако превиђа да би таква влада у садашњим околностима била непотребна уколико обе партије намеравају да се понашају национално одговорно, како увелико обећавају. Чини се, у ствари, да би таква влада била потребнија малим странкама које би остале у опозицији, не би ли радиле оно што обично раде мале опозиционе странке које теже да на брзину порасту, вребајући и најмању грешку на унутрашњем плану и подстичући социјално незадовољство. Јер, незадовољства ће у наредне четири године бити више него у протекле четири. Новца више нема као тада, а велики део прихода од приватизације потрошен је у пројекте који неће донети развој. Усред кризе ни веће инвестиције нису на помолу, а захтеви за праведнијом расподелом оскудног друштвеног производа само ће се гомилати. Уколико нова власт буде олако превиђала такве захтеве, њен рок трајања истећи ће и пре 2014. године. А уколико такву владу буду чиниле СНСД и СДС – биће то знак да ни крах „дејтонске“ РС није предалеко.

С друге стране, власт концентрисана око једног блока и снажна опозиција окупљена на другом политичком полу – ма ко где именовано био – биће принуђене, ако ништа оно зарад сопственог политичког опстанка, да народу понуде нешто више од обећања која није могуће остварити и оштре критике без алтернативних, конкретних решења, па макар то садржавало и оштрије финансијске резове у управљачкој структури и администрацији. Идеја о томе није мањкало ни у предизборној кампањи. Додикова влада је, изгледа, постала свесна неозбиљности неких обећаних „мегапројеката“, па гледа да се некако из тога извуче најављујући друга изгледнија решења, а и у опозицији се труде да изнесу квалитетне идеје како кампања одмиче. Ипак, ни на једној страни нема превелике понуде конкретних решења. Рецимо, за раст запослености или за отклањање системских недостатака у друштву (релативно висок степен корупције у институцијама и у политичким партијама, тзв. партијско запошљавање и упошљавање, непотизам, пораст сиромаштва итд.). Но, како време након избора буде одмицало, ни једнима ни другима неће мањкати прилика да виде да ивица те провалије није тако далеко као што им се сада чини.

Федерација БиХ на апаратима – Хрвати у процепу, Бошњаци за престиж

Бошњачки и хрватски политичари у Федерацији БиХ већ су више пута имали прилику, поготово у последњих годину и нешто дана, да осете како изгледа стајати једном ногом изнад провалије, а другом на самој ивици. Овај ентитет економски опстаје још само захваљујући помоћи ММФ-а, чији су кредити у последње време спречили проглашење банкрота. Тако ФБиХ, са својих десет кантона, успева да остане једна од најскупљих

Може ли дејтонска БиХ преживети још четири године?

Пише: Слободан Дурмановић
уторак, 21 септембар 2010 07:53

јавних управа у свету, пошто више од две трећине буџета троши на администрацију и социјалну заштиту, док за развојне иницијативе не остаје готово ништа.

Зато ни у Сарајеву прича о смањењу броја кантона више није табу тема. У том залагању за сада су најотворенији у тзв. либералним пробосанским круговима одакле све чешће апелују на трансформацију ФБИХ у три-четири кантона, при чему се избегава гласно говорити о предлозима о начину територијалног разграничења [8], можда баш зато што је то, заправо, више техничко питање. Но, политичке вође Бошњака до сада су остајали глуви на ове предлоге, са старим образложењем да би то значило “цементирање етничких подела”, иако је свакоме ко данас о БиХ нешто зна више него јасно да је етно-територијална хомогенизација процес који је завршен и у ФБиХ као и у РС.

Изгледа, у ствари, да ни ЕУ, ни САД не гурају пребрзо бошњачке политичаре у процес укрупњавања кантона само због бојазни од драстичног пораста социјалног незадовољства, првенствено на подручјима са већинским бошњачким становништвом. Елем, трансформацијом седам кантона на тим подручјима у два или три, без посла би остао повелик број административних радника у „угашеним“ кантоналним управама, за чије „преквалификавање“ још увек нико не нуди ни решење, ни новац.

Али, час истине неумитно се ближи и само је питање са колико ће потреса та транзиција у ФБиХ проћи и хоће ли бити изведена до краја у наредне четири године. Јасно је, такође, да ће на крају те транзиције – дакле, с рационалним образложењем да је ту реч много више о економским, а тек успут о политичким разлозима – малобројнији Хрвати коначно добити једну своју територијалну јединицу (кантон, регион, ентитет) пошто „уједине“ садашња два кантона са већинским хрватским живљем уз изгледно институционално „присаједињење“ још понеког комада земље у Посавини у дисконтинуитету са мање-више хомогеним простором у западној Херцеговини и деловима средње Босне.

У међувремену, Хрвати и на овим изборима имају велике шансе да остану без свог представника у Председништву БиХ, с обзиром да су се хрватске странке поделиле у две колоне, на чије уједињење око једног кандидата не може, изгледа, више да утиче ни Јадранка Косор, док се Иво Јосиповић за ту причу превише и не занима, а ни сународници га о томе пуно не питају. У таквој подели (не)моћи, потпредседник СДП-а БиХ Жељко Комшић има најбоље изгледе да, гласовима Бошњака, добије нови мандат у Председништву БиХ у име Хрвата. У трци за посланичка места, ХДЗ БиХ би могао да рачуна на већи број мандата од супарничке осовине ХДЗ 1990 – ХСП. Иако је незахвално прогнозировать који ће хрватски табор коме нагињати међу српским и

Може ли дејтонска БиХ преживети још четири године?

Пише: Слободан Дурмановић
уторак, 21 септембар 2010 07:53

бошњачким политичким комшијама, већ се на основу правашко-хадезеовских оптужби у кампањи на рачун вође ХДЗ-а БиХ Драгана Човића – да „дува у једра пројекту “Велике Србије““, само зато што је у коалиционом односу са Додиком – може наслутити да би некадашњи ХДЗ-ови дисиденти и „праваши“ најрадије склопили савез са било којим бошњачким политичарима који тврди је „дејтонска“ РС једина препрека до изградње „функционалних институција“ у БиХ.

Но, мало је бошњачких политичара у овој кампањи тако гласно говорило о „укидању РС“, ваљда зато што се у протекле четири године у испуњавању таквог обећању није нимало прославио ни Харис Силајџић. Упркос слабости своје странке, а захваљујући сопственој политичкој агресивности Силајџић остаје фаворит у трци за бошњачког члана Председништва. Неће бити велико изненађење ни ако га у тој трци буде претекао Бакир Изетбеговић, имајући у виду да иза њега стоји много јача странка(СДА), а ни део Силајџићевих симпатизера не би се много противио да Изетбеговићу мало припомогне у унутарстраначком надгорњавању са Тихићем. Међутим, управо због те унутарстраначке поделе, остаје непознаница хоће ли и сви они чланови СДА верни Тихићу заокружити име сина Алије Изетбеговића, па макар само зато што је реч – о сину „оца нације“. Или ће, пак, своје гласове уделити Фахрудину Радончићу, медијском тајкуну који се промовисао у новог, модерног бошњачког националисту, али који, ни као такав, нема никакве шансе да претекне ни Силајџића, ни Изетбеговића, мада им обојици може покварити рачуницу. Непознаница остаје и како ће се Радончићева странка – нова међу Бошњацима – позиционирати након избора између СДА, Странке за БиХ и СДП-а БиХ.

Међу њима неће бити неких већих промена у односу на политичке потезе које су до сада вукли. Изузев, можда, у случају да Изетбеговић победи Силајџића. Тиме ће аутоматски бити угрожена Тихићева позиција у најјачој бошњачкој странци, а Изетбеговић би стекао битан услов да постане најмоћнији политичар међу Бошњацима. Имајући у виду и чињеницу да је на недавним мањинским изборима у Новом Пазару отворено подржао муфтију Муамера Зукорлића, док је Тихић држао страну Сулејману Угљанину [\[9\]](#), победа Изетбеговића млађег могла би да унесе нову политичку димензију и у односе Сарајева и Београда.

У том случају могло би се, можда, говорити о заокрету СДА од досадашње Тихићеве “мекше” политике, па макар тај заокрет био само реторички. Ипак, треба имати у виду да је и поред досадашње поделе на “тихићевце” и “тврду струју” у СДА, политика те странке у целини била конзистентна: оба крила СДА гурала су једно друго у залагању за јачање централне власти на нивоу БиХ држећи се политике “малих корака”, односно трудећи се да у сваком политичком процесу “освоје” барем понеко ћоше неке нове институције на нивоу БиХ, истовремено се служећи Тихићевом политичком крилатицом да “Бошњаци не могу укинути Републику Српску ако то не желе Срби”. Но, у основи,

Може ли дејтонска БиХ преживети још четири године?

Пише: Слободан Дурмановић
уторак, 21 септембар 2010 07:53

програми и СДА и Силајџићеве Странке за БиХ и СДП-а БиХ нису другачији ни на овим изборима, а њихов политички циљ остаје потпуно другачије уређена БиХ: без ентитета, са 5-7 економских регија, односно административних јединица.

Питање опстанка БиХ – маратон који је почео

Такво континуирано настојање, с друге стране, даје за право српским политичарима у РС да наставе сасвим основано да тврде да дејтонску БиХ може сачувати једино политика чистих рачуна и јасних међунационалних договора, без наметања припремљених решења са стране, а поготово без наметања љубави за државу коју не воли најмање половина њених становника.

Србе превише не онеспокојава ни то што сада босански муслимани радо истичу политичку подршку Турске својим настојањима. Уверени да ни они више нису сирочићи, Срби у РС се у крилу дипломатске подршке Русије не осећају ништа мање спокојно од Бошњака у загрљају Турске. А у мери у којој Русија и Турска буду добро сарађивале, вероватно ни Србима, ни Бошњацима у БиХ неће пуно тога недостајати да би у миру живели једни поред других и пословали једни са другима. Хоће ли њихову судбину делити и значајнији број Хрвата зависиће, изгледа, најпре од тога хоће ли успети да дочекају окончање економске транзиције ФБиХ.

Питање опстанка дејтонске БиХ решаваће се у дужем низу од наредне четири године. У руско-турском двоуглу неће баш бити пуно места за употребу „мишића“ Вилијема Хејга, „бонска овлашћења“ Педија Ешдауна су заборављена, а можда буде тесно и за „европске принципе“ какве је некада у „реформи полиције“ за БиХ прописивао Ешдаунов „драги“ Крис Патен. Напокон, тешко да ће и некакав супститут „бонских овлашћења“ – предвиђен за улогу која се још увек осмишљава у Бриселу под патронатом Кетрин Ештон за будућег наследника Валентина Инцка на функцији првог човека ЕУ у БиХ – моћи да пресече „босански чвор“. Другим речима, о принципима и моделу заједничког живота у БиХ мораће међу собом да се договарају демократски изабрани представници Срба, Бошњака и Хрвата, и то по важећим правилима. Биће то маратонски разговори, а изгледа као да присуствујемо тек првим корацима. Но, неки бољи могући дипломатски излаз још нико није понудио.

Може ли дејтонска БиХ преживети још четири године?

Пише: Слободан Дурмановић
уторак, 21 септембар 2010 07:53

[1] <http://www1.voanews.com/bosnian/news/bosnia/serwer-06-17-10-96584364.html>

[2] <http://www.voanews.com/bosnian/news/carnahan-hearing-09-16-10-103082104.html>

[3] <http://www.glassrpske.com/vijest/2/novosti/45649/lat/Drzavna-imovina-vlasnistvo-Srpske.html>

[4] <http://www.nezavisne.com/stampano-izdanje/dogadjaji/PIC-Usvajanje-zakona-RS-jednostran-cin-68201.html>

[5] <http://www.glassrpske.com/vijest/2/novosti/45845/lat/Rusija-nije-podrzala-izjavu-UO-PIC-a.html>

[6] <http://www.glassrpske.com/vijest/2/novosti/45335/cir/O-popisu-odlucuje-novi-saziv.html>

<http://www.nezavisne.com/stampano-izdanje/dogadjaji/lvanic-Postovacu-zakljucke-o-popisu- 67655.html>

<http://www.glassrpske.com/vijest/2/novosti/45461/lat/Kolumna-Od-popisa-do-vlasti.html>

[7] <http://www.glassrpske.com/vijest/2/novosti/45332/lat/Nova-prepreka-za-popis-stanovnistva.html>

[8] <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,5584263,00.html>

Може ли дејтонска БиХ преживети још четири године?

Пише: Слободан Дурмановић
уторак, 21 септембар 2010 07:53

[9] http://www.slobodnaevropa.org/content/Sandzak_podijeljen_izmedju_Sarajeva_i_Beograda/2158739.html